

ABORDAREA COMPETENTĂ LA PREGĂTIREA ECONOMIȘTILOR: FORMAREA STRATEGIILOR DE ADAPTARE PROFESIONALĂ A VIITORILOR SPECIALIȘTI

Irina MOVILĂ, *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova*

Rezumat: Transformările strategice, care au loc în învățământul superior în legătură cu modificarea cerințelor pieței de muncă, ne orientează asupra introducerii maxime a abordării competente în procesul educațional al formării

viitorilor economiști. Abordarea competentă are premise pedagogice atât în practică, cât și în teorie. Referindu-se la practica educației profesionale, pedagogii au atras atenția la decalajul evident dintre calitatea pregătirii specialistului cu studii superioare și cerințele pieței muncii. Abordarea prin competențe în pregătirea economiștilor corespunde direcției contemporane de dezvoltare strategică a businessului. Formarea strategiilor de adaptare profesională a viitorilor specialiști în învățământul superior este instrumentul de realizare a abordării prin competențe, scopul fiind pregătirea unui specialist competent și competitiv, în corespundere cu cerințele pieței.

Cuvinte-cheie: *conceptul de competență, abordarea competentă, competența profesională, competențe pentru economiști, strategiile educaționale, strategii de adaptare.*

Abstract: The strategic transformations that are going on in higher education, caused by the intensifying demands of the labour market, request a competent approach in training future economists. The competent approach has pedagogical premises both in practice and theory. Teachers have already paid attention to the evident divergence between the quality of the graduate's training and the skills requested from the specialist in production by employers, which has a direct influence on the process of adaptation of the specialist to the working conditions. The competent approach in training economists corresponds to the contemporary direction – the strategic development of business. Developing strategies of future specialists' professional adaptation in higher education is an instrument of realization of the competent approach, aiming at training competent and competitive specialists who will correspond to the market demands.

Keywords: *concept of competence, competent approach, professional competence, skills for economists, educational strategies, adaptation strategies.*

Educația superioară contemporană suferă schimbări esențiale, ca rezultat al reacției la condițiile social-economice schimbătoare, ce țin în special de criteriile de cerere a forței de muncă, determinate de piața de muncă. Piața înaintează specialistului o gamă de noi cerințe, care nu sînt suficient sau deloc luate în considerație în programele de pregătire a specialiștilor în educația superioară. Întreprinderile și organizațiile au nevoie de specialiști de o înaltă calificare, competitivi, ce posedă cunoștințe și abilități și se adaptează repede la condițiile schimbătoare ale businessului. Ca rezultat, se modifică structura procesului de învățămînt și abordările față de pregătirea specialiștilor, inclusiv a specialiștilor profilului economic.

În practica învățămîntului superior se utilizează un număr mare de abordări variate, ce stau la baza pregătirii economiștilor. Printre ele se numără atât abordări cunoscute și fundamentate în timp (abordarea tradițională, complexă, sistemică, situațională, de activitate, personală), cât și abordări noi, ce au intrat în procesul de învățămînt relativ nu de mult (abordarea strategică, orientată spre piață, informațională, competentă).

Metodologia abordărilor, ce intră în prima grupă, este mai mult sau mai puțin complet elaborată, deși în măsuri diferite. Esența abordărilor menționate este larg privită de pe pozițiile filozofiei, psihologiei, pedagogiei. Ceea ce ține de grupa a doua de abordări, ele încă nu au primit o suficientă argumentare științifică și răspîndire, dar cu toate acestea sînt tot mai mult recunoscute și utilizate atât de cercetători, cât și de practicieni.

Introducerea abordării competente în activitatea pedagogică e legată de numele savantului-cercetător V. Landseer, care la începutul anilor 80 ai secolului trecut, a publicat într-o revistă științifică „concepția competenței minimale” elaborată de el. De la început, se vorbea despre competența profesională ca un scop și rezultat al educației. Cu toate acestea, competența într-un sens larg avea sensul de „cunoașterea detaliată a obiectului sau deprinderea căpătată”. Pe măsura introducerii în practica educațională, conceptul de competență profesională a căpătat noi forme și conținut. La sfîrșitul secolului trecut așa savanți ca V. Bolotov, E. I. Kogan, V.A. Kalinei, A.M. Novikov, V.V. Sericov, S.E. Sisov, B. D. Elikonin au început să vorbească despre abordarea competentă în educație.

Astăzi abordarea competentă în educație presupune posedarea de către student a unui complex de cunoștințe și abilități necesare în activitatea sa profesională. Conținutul competențelor necesare e variat, dar se poate de determinat gama universală de competențe pentru economiști: cunoștințe profesionale; cunoașterea și capacitatea de a interpreta informația din domeniul businessului, dreptului, ecologiei, standardelor internaționale; abilitatea și deprinderile de a lucra cu sisteme informaționale, baze de date; capacitatea de protecție a proprietății intelectuale; capacitatea de a prezenta tehnologii și produse; cunoașterea limbilor străine. În lista deprinderilor individuale intră: deprinderile și abilitățile de comunicare, creativitatea, capacitatea de a gândi creativ, adaptarea, capacitatea de a lucra în echipă și independent, conștiința de sine și autoaprecierea.

Competența se reflectă în abilitatea de a face o alegere, reieșind din evaluarea adecvată a propriilor posibilități într-o situație concretă, și are legătură cu motivația pentru o educație continuă și autoeducație a specialistului. Aici e necesar de a numi elementele componente ale conceptului de competență:

- Cunoștințele sînt un număr de date, necesare pentru efectuarea lucrului. Cunoștințele sînt un concept mai larg decît deprinderile. Cunoștințele reprezintă contextul intelectual în care lucrează omul.

Abordarea prin competențe a formării universitare: probleme, soluții, perspective

- Deprinderile sînt abilitatea de a posedea mijloacele și metodele de efectuare a unei însărcinări concrete. Deprinderile apar într-un diapazon larg, de la forța fizică și îndemnare pînă la educația specializată. General pentru toate deprinderile este faptul că ele sînt concrete.
  - Aptitudinea este predispoziția înăscută de a efectua o însărcinare concretă.
  - Efortul este punerea în aplicare conștientă a resurselor intelectuale și fizice într-o direcție anumită.
- Indiciile fundamentale ale competenței sînt așa trăsături ca flexibilitatea continuă, legată de schimbările necesare succesului specialistului în societatea mereu în schimbare. Cu alte cuvinte, abordarea competență presupune o orientare clară spre viitor - abordarea strategică, care apare în posibilitatea de a crea propria educație, luînd în considerație succesul în activitatea personală și profesională.

În contextul trecerii educației superioare la standardele europene, să ne oprim, de asemenea, la competențele internaționale înaintate specialiștilor. În lista competențelor-cheie în dependență de pozițiile de bază, elaborate de Consiliul Europei, intră:

- competențe politice și sociale, așa ca abilitatea de a lua responsabilitatea asupra sa, participarea la luarea deciziilor în comun, soluționarea conflictelor pe cale pașnică, participarea la funcționarea și îmbunătățirea instituțiilor sociale democratice;
- competențe ce țin de traiul într-o societate multiculturală, așa ca înțelegerea diferențelor, respectul reciproc, abilitatea de a trăi împreună cu oamenii de alte culturi, limbi, religii și convingeri;
- competența în domeniul comunicării, așa ca posedarea comunicării orale și scrise, cunoașterea cîtorva limbi etc.;
- competențe legate de lumea informațională, așa ca posedarea tehnologiilor informaționale, înțelegerea posibilității utilizării lor, a avantajelor și dezavantajelor, capacitatea de a avea o atitudine critică la informația și publicitatea distribuită etc.;
- competențe legate de formarea deprinderii de educare continuă ca bază a unei pregătiri continue pe plan informațional, atingerea succesului în viața personală și de activitate.

Această varietate de abordări semnifică că determinarea competențelor-cheie poate să aibă loc numai în cadrul discuțiilor regionale, de stat și internaționale cu participarea tuturor și, pe măsura posibilității, a unui număr mare de grupe sociale importante și trebuie să ia în considerație totalitatea domeniilor de activitate vitală (organele conducerii de stat, societatea pedagogică și angajatorii) [Хуторской 2003:58].

Abordarea competență are premise pedagogice atît în practică, cît și în teorie. Dacă e să vorbim despre practica educației profesionale, atunci pedagogii demult au atras atenția la divergența evidentă între calitatea pregătirii absolventului instituțiilor superioare de învățămînt și cerințele înaintate față de specialist a angajatorilor și activității de producție.

V. Landseer în articolul său „Conceptul competenței minimale” scrie: „cunoștințele, deprinderile și noțiunile sînt componente importante ale succesului în toate sferele activității, dar ele nu îl asigură. Succesul depinde, de asemenea, și nu într-o măsură mică de obiective, valori, sentimente, speranțe, motivare, independență, cooperare, perseverență și intuiție a oamenilor” [Landseer 1988: 36]. Li Iacocca, un manager de frunte, evidențiază faptul că succesul în afacerile financiare depinde doar cu 15% de cunoașterea profesiei sale, și 85% de abilitatea de a comunica cu colegii, a-i face pe oameni să aibă punctul său de vedere, a-și face publicitate sie și ideilor sale etc.

Toate aceste exemple ne vorbesc despre prezența neajunsurilor în pregătirea specialiștilor, ce constă în faptul că formînd sistemul de cunoștințe și deprinderi la subiect, instituțiile de învățămînt nu acordă destulă atenție dezvoltării multor competențe individuale și sociale, ce determină competitivitatea viitorului specialist.

Vizavi de competența profesională, analiza arată prezența diferitor opinii. Potrivit primei „competența profesională – este un concept integrativ ce cuprinde trei componente - mobilitatea cunoștințelor, varietatea metodei și gîndirea critică” [Чошанов 1997: 120]. Al doilea punct de vedere constă în examinarea competenței profesionale ca o sistemă din trei componente:

- competența socială (abilitatea de a lucra în grup și a colabora cu alți angajați, gradul de pregătire de a accepta responsabilitatea pentru rezultatul muncii sale, posedarea procedeele de educație profesională);
- competența specială (pregătirea pentru efectuarea independentă a unor tipuri de activități concrete, abilitatea de a soluționa probleme profesionale tipice, capacitatea de a evalua rezultatele muncii sale, abilitatea de a căpăta independent noi cunoștințe și deprinderi la specialitate);
- competența individuală (gradul de pregătire pentru calificarea continuă și realizarea în plan profesional, abilitatea de a reflecta profesional, trecerea de crizele și deformațiile profesionale) [Landseer 1988: 37].

Deseori competența este privită ca sinonim al calității pregătirii specialistului. Acest concept include în sine totalitatea calităților acelor obiecte și procese care au legătură cu pregătirea specialistului. În plan de conținut, conceptul „calitatea pregătirii specialistului” este mai larg în sens decât noțiunea „competența specialistului”. Pe de altă parte, calitatea și competența pot fi în relația „mijloc-condiție-scop”. Scopurile calitative, conținutul, formele, metodele și mijloacele, condițiile de pregătire sînt o garanție necesară formării unui specialist competent.

E important de determinat locul abordării competente în procesul educației. Din punctul nostru de vedere, abordarea competentă nu neagă abordarea academică, dar o aprofundează, lărgeste și completează. Abordarea competentă corespunde mai mult condițiilor economiei de piață, deoarece ea presupune orientarea la formarea în același timp a cunoștințelor profesionale (ceea ce este practic unicul lucru important pentru abordarea academică), ce implică cunoașterea tehnologiilor profesionale, dar și a dezvoltării la studenți a unor deprinderi și abilități universale (competențe-cheie), care sînt cerute de piața de muncă modernă.

Abordarea competentă, fiind orientată mai întîi de toate spre o nouă viziune asupra scopurilor și evaluării rezultatelor educației profesionale, înaintează cerințele sale și față de alte componente ale procesului educațional-conținut, tehnologii pedagogice, mijloace de control și evaluare. Cel mai important aici este proiectarea și realizarea a unor așa tehnologii de învățare, care ar crea situații de introducere a studenților în diferite tipuri de activitate (comunicare, soluționare de probleme, discuții, dezbateri, realizarea proiectelor).

Ca instrument de realizare a abordării competente în educația superioară servesc strategiile educaționale. Cele mai adecvate strategii ale acestei abordări sînt următoarele: învățarea pe module, învățarea „case-study”, elaborarea unui număr de situații pentru primirea deciziilor, învățarea prin proiecte. Aceste strategii îndeplinesc funcții importante în procesul educațional, dintre care se evidențiază funcția dezvoltării capacităților de adaptare a studenților față de mediul profesional.

Deoarece psihicul uman este activ, adaptarea nu poate fi privită ca o adaptare pasivă față de mediul înconjurător. Cu toate acestea, se diferențiază două strategii de adaptare.

La baza primei strategii (strategia comportamentului adaptiv) stă tendința dominantă de a supune activitatea profesională condițiilor externe ce se manifestă prin necesități stabilite, reguli, norme. În activitatea sa omul, de regulă, se ghidează de postulatul de economisire a propriilor consumuri energetice (fizice, emoționale, intelectuale etc.). De asemenea el folosește, în general, algoritmi de soluționare a problemelor, însărcinările, situațiilor profesionale, elaborate mai devreme, ce se transformă în șabloane și stereotipuri. Această strategie permite omului să intre constructiv în procesul tehnologic, ce se caracterizează prin normele sale, învățarea condițiilor necesare de muncă ce este determinat de reguli și de ordinea internă, să intre în fluxurile de informații existente, în sistemul de relații de afaceri și personale ale membrilor colectivului.

Comportamentul strategiei a doua (strategia de autodezvoltare profesională) caracterizează omul prin capacitatea de a ieși din limitele activității de fiecare zi, de a vedea munca sa ca un tot întreg și a o transforma într-un obiect de schimbare practică. Această avansare îi dă posibilitatea să devină stăpîn pe situație, stăpîn ce își construiește prezentul și viitorul. Aceasta permite acceptarea, conștientizarea și evaluarea internă a dificultății și divergențelor diferitor laturi ale activității profesionale, de a le soluționa independent și constructiv în dependență de orientările sale valorice, de a privi dificultățile ca stimul pentru o dezvoltare ulterioară.

În concluzie, e necesar de a menționa că pentru activitatea profesională eficientă în noile condiții, specialistului nu-i este de ajuns să aibă cunoștințe, deprinderi și abilități profesionale. La pregătirea profesională (și calificare) într-o instituție superioară de învățămînt e necesar de a atrage atenția asupra dezvoltării potențialului adaptiv a viitorului specialist, ce este posibil prin utilizarea abordării competente în procesul educațional și elaborării strategiilor de adaptare profesională a viitorilor specialiști.

Bibliografie:

1. Landsheer, V., *Definirea obiectivelor educaționale*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1979.
2. Rusu, Mina-Maria, *Competența de comunicare – perspective de abordare în Limba Română nr. 11-12, anul XIX, 2009.*
3. Котельникова, И., Еремеева, О., *Формирование профессиональных компетенций как проблема повышения качества образования / Научно-теоретический журнал «Успехи современного естествознания», Российская Академия Естествознания, № 3, 2009.*
4. Ландшeer, В., *Концепция «минимальной компетентности» / Перспективы. Вопросы образования, nr. 1, 1988.*
5. *Совет Европы: Симпозиум по теме «Ключевые компетенции для Европы»: Док. DECS / SC / Sec (96) 43, Берн, 1996.*

Abordarea prin competențe a formării universitare: probleme, soluții, perspective

---

6. Хуторской, А., *Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования* / Народное образование, nr. 2, 2003.
7. Хуторской, А. В., Хуторская, Л. Н., *Компетентностный подход к моделированию последиplomного образования* / Теория и практика последиplomного образования: Сб. науч. статей / Под ред. проф. А. И. Жука. Гродно: ГрГУ, 2003.
8. Чошанов, М. А., *Гибкая психология проблемно-модульного обучения*, Москва, Народное образование, 1997.